

U 74/2025 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan kilpailukykyrahaston perustamisesta, mukaan lukien puolustusalan tutkimuksen ja innovoinnin erityisohjelma

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle komission 16.7.2025 antama ehdotus Euroopan kilpailukykyrahaston perustamisesta, mukaan lukien puolustusalan tutkimuksen ja innovoinnin erityisohjelma, asetusten (EU) 2021/522, (EU) 2021/694, (EU) 2021/697 ja (EU) 2021/783 kumoamisesta ja asetusten (EU) 2021/696, (EU) 2023/588 ja (EU) [EDIP] muuttamisesta (COM (2025) 555 final) sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 18.12.2025

Elinkeinoministeri Sakari Puisto

Kehittämispäällikkö Jonna Lehtinen

18.12.2025

EHDOTUS EUROOPAN KILPAILUKYKYRAHASTON PERUSTAMISESTA, MUKAAN LUKIE PUOLUSTUSALAN TUTKIMUKSEN JA INNOVOINNIN ERITYISOHJELMA

1 Tausta

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotuksen Euroopan kilpailukykyrahaston perustamisesta mukaan lukien puolustusalan tutkimuksen ja innovoinnin erityisohjelma, asetusten (EU) 2021/522, (EU) 2021/694, (EU) 2021/697 ja (EU) 2021/783 kumoamisesta ja asetusten (EU) 2021/696, (EU) 2023/588 ja (EU) [EDIP] muuttamisesta (COM (2025) 555 final). Euroopan kilpailukykyrahasto on osa vuoden 2027 jälkeistä monivuotista rahoituskehystä koskevaa pakettia, ja sen tavoitteena on yhdistää nykyisen monivuotisen rahoituskehysten 14 yksittäistä rahoitusohjelmaa tai -välinettä yhden kehyksen alle, jotta voidaan vahvistaa Euroopan kilpailukykyä kriittisissä teknologioissa ja strategisilla aloilla. Kilpailukykyrahasto edistäisi tutkimusyhteistyötä, yritysten laajentumista, innovointia, teollista käyttöönottoa, infrastruktuurihankkeita ja valmistusteollisuutta sekä vahvistaisi osaamista. Samalla se toimisi vipuvälineenä, jonka avulla muita budjettivälineitä voidaan hyödyntää yksityisten, institutionaalisten ja kansallisten investointien houkuttelemiseksi. Kilpailukykyrahastosta tuettaisiin hankkeita ja yrityksiä, mukaan lukien pk-yritykset, startup-yritykset ja suuremmat yritykset, sekä korkeakouluja ja tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatioita.

Komission mukaan viimeisten 30 vuoden aikana EU:n ja muiden kehittyneiden talouksien väliset tuottavuuserot ovat kasvaneet, mikä on heikentänyt EU:n kilpailukykyä muihin suuriin talouksiin verrattuna. EU ei ole kyennyt pysyttelemään muiden tahdissa useilla osa-alueilla, johon kilpailukykyrahastolla nyt pyritäisiin koordinoitusti vastaamaan, kuten teknologian kehittämisessä, tutkimuksessa ja innovoinnissa, infrastruktuurin käyttöönotossa, markkinoiden dynaamisuudessa ja teollisessa kapasiteetissa. Keskeinen havaittu ongelma on myös unionin varojen pirstaloituminen useisiin päällekkäisiin ohjelmiin, joista monilla rahoitetaan samankaltaisia aloitteita mutta joiden vaatimukset vaihtelevat, mikä on hankaloittanut rahoituksen tehokasta yhdistämistä.

Euroopan kilpailukykyrahastoa koskevan ehdotuksen taustalla on komission tammikuussa 2025 antama tiedonanto EU:n kilpailukykykompassista (COM (2025) 30 final), jolla pyritään luomaan EU:n taloudelle uutta dynamiikkaa ja vauhdittamaan talouskasvua. Kilpailukykykompassi perustuu Mario Draghin Euroopan kilpailukykyyn tulevaisuudesta syksyllä 2024 laatimassa raportissa esitettyyn analyysiin. Kilpailukykykompassissa yksilöidään useita keskeisiä tekijöitä unionin kilpailukykyyn parantamiseksi: 1) innovaatiokuilun kurominen umpeen, 2) vähähiilistäminen ja 3) liiallisten riippuvuuksien vähentäminen ja turvallisuuden parantaminen. Lisäksi siinä tunnistetaan viisi horisontaalista kilpailukykyä mahdollistavaa tekijää: 1) yksinkertaistaminen, 2) esteiden poistaminen sisämarkkinoilla, 3) rahoitus, 4) osaaminen ja laadukkaat työpaikat ja 5) parempi koordinointi.

Euroopan kilpailukykyrahasto olisi komission mukaan keskeinen väline kilpailukykykompassin toteuttamiselle ja keskittyisi ensisijaisesti yksinkertaistamiseen, rahoitukseen ja koordinoinnin parantamiseen pyrkien vastaamaan muun muassa seuraaviin haasteisiin: 1) optimaalista heikompi tuki koko investointikaaren aikana perustutkimuksesta ja soveltavasta tutkimuksesta

aina laajentamiseen, teolliseen käyttöönottoon ja valmistukseen saakka, 2) suuret investoinnit, joita vaaditaan unionin painopisteiden, mukaan lukien puhdas ja digitaalinen siirtymä, saavuttamiseen ja 3) monimutkainen ja koordinoimaton unionin rahoitusympäristö. Näihin haasteisiin vastaamisen odotetaan tuottavan myönteisiä, joskin välillisiä, vaikutuksia muihin kilpailukykykompassissa yksilöityihin ongelmiin, kuten innovaatiokuiluun, ja vähentävän samalla Euroopan riippuvuutta kriittisten teknologioiden ja resurssien ulkoisista lähteistä ja parantavan siten turvallisuutta ja häiriönsietokykyä.

Komission ehdottama kilpailukykyrahasto perustuisi neljään politiikkaikkunaan, jotka kuvastavat unionin kilpailukykyyn ja häiriönsietokykyyn kannalta ratkaisevan tärkeitä strategisia painopisteitä. Rahaston uudentyypinen joustava rakenne mahdollistaisi poliittisten painopisteiden määrittämisen kullekin ikkunalle, jotta voitaisiin tehokkaasti tukea soveltavan tutkimuksen tulosten siirtämistä valmistus- ja käyttöönottovaiheisiin, myös siihen tarvittavaa infrastruktuuria ja erityisosaamista, hyödyntämällä hankkeiden tarpeisiin mukautettuja rahoitusvälineitä sekä vähentämällä investointiriskejä unionin talousarvion asianmukaisen vipuvaikutuksen/vaikutussuhteen avulla. Kilpailukykyrahaston toimissa hyödynnettäisiin InvestEU-ohjelmasta saatuja kokemuksia. Lisäksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmasta annettu erillinen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusehdotus (COM (2025) 543 final) [tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti Eurooppa -puiteohjelma] liitetään tiiviisti kilpailukykyrahastoon. Horisontti Eurooppa -asetusehdotuksesta annetaan erillinen U-kirjelmä.

Ehdotuksen käsittely on aloitettu neuvoston MFF-alatyöryhmässä, joka keskittyy kilpailukykyrahastoon. Neuvoston puheenjohtajavaltio tavoittelee asetusehdotuksesta edistymisraporttia joulukuussa 2025.

2 Ehdotuksen tavoite

Kilpailukykyrahasto olisi EU:n teollisuuspoliittisten tavoitteiden ja investointien rahoittamisen ensisijainen väline. Rahaston yleisenä tavoitteena olisi vahvistaa Euroopan kilpailukykyä, erityisesti strategisilla aloilla ja EU:lle kriittisissä teknologioissa koko rahoituksen elinkaaren ajan. Rahastolla olisi neljä politiikkaikkunaa; 1) puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen (58,7 mrd. euroa sisältää Innovaatorahasto-osuuden noin 35 miljardia euroa), 2) terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous (20 mrd. euroa), 3) digitaalinen johtoasema (48,5 mrd. euroa) sekä 4) resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus (115,7 mrd. euroa). Suurimman politiikkaikkunan merkittävällä rahoituksen kasvulla tuettaisiin vahvan eurooppalaisen puolustuksen edellytyksiä sekä suurempaa Euroopan vastuunkantoa omasta puolustuksestaan rakentamalla eurooppalaista teollista ja puolustusteknologista perustaa ja ratkaisuja. Aiemman erillisen EU:n avaruushjelman sijaan unionin avaruustoiminnan kehittäminen sisällytettäisiin tähän ehdotukseen.

Uusi kilpailukykyrahasto hyödyntäisi EU:n eri rahoitusvälineitä (mm. avustukset, hankinnat, lainat, takaukset, pääomasijoitukset, sekarahoitus) Euroopan strategisia ja teollisia painopisteitä edistävien investointien mobilisoimiseksi. Kilpailukykyrahaston tuella voitaisiin edistää investointeja tulevaisuuden kannalta keskeisiin murrosteknologioihin. Rahasto pyrkisi kokoamaan yhteen EU:n tason investointikapasiteettia (kansallinen, EU, yksityinen), jotta strategisten teknologioiden skaalaamista, valmistusta ja käyttöönottoa voitaisiin nopeuttaa. Yhteiset ja yksinkertaistetut osallistumisäännöt nopeuttaisivat EU-rahoituksen hakemista, arviointia sekä hyödyntämistä erityisesti pk-yritysten osalta. Tavoitteena on, että hakijat saisivat rahoitusta nopeasti, selkeällä ohjeistuksella sekä vähäisellä byrokratialla. Komission ehdotuksen mukaan kilpailukykyrahaston onnistuminen edellyttää, että julkiset ja markkinaehtoisemmat rahoitusvälineet ovat sen tarjonnassa tasapainossa.

Komission ehdotuksen mukaan rahasto sisältää toimia, joita tällä hetkellä toteutetaan 14:ssä unionin rahoitusohjelmassa: Horisontti Eurooppa -puiteohjelma jatkaisi itsenäisenä ohjelmana tiiviisti kilpailukykyrahastoon liittyen, innovaatorahasto (toimeenpanon osalta), Digitaalinen Eurooppa -ohjelma, Verkkojen Eurooppa -välineen digitaalisio, Euroopan puolustusrahasto (EDF), ampumatarvikkeiden tuotantoa tukeva säädös (ASAP), väline Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamiseksi yhteistoiminnallisten hankintojen avulla (EDIRPA), Euroopan puolustusteollisuusohjelma (EDIP), EU4Health -ohjelma, EU:n avaruusohjelma, IRIS-ohjelma, InvestEU-ohjelma, sisämarkkinaohjelma (pk-yritysosio) ja LIFE-ohjelma. Ohjelmien koko on tällä hetkellä hyvin erilainen. Niistä suurin on Horisontti Eurooppa -puiteohjelma, jonka ehdotetut määrärahat nykyisen monivuotisen rahoituskehityksen (2021–2027) seitsenvuotiskaudelle olivat noin 86,6 miljardia euroa.

Kilpailukykyrahasto liitettäisiin tiiviisti asetuksella perustettavaan kymmenenteen tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaan (Horisontti Eurooppa) kehittämällä yhdenmukaisia työohjelmia ja yhteinen sääntökirja Euroopan kilpailukykyrahastoa koskevassa asetuksessa. Näin pyrittäisiin tehokkaasti varmistamaan saumaton investointikaari tutkimuksesta teknologioiden ja innovaatioiden levittämiseen ja yritysten kasvuun, käyttöönottoon ja maailmanlaajuiseen tuotantoon, jotta ideat saadaan markkinoille. Yhteisen tutkimuskeskuksen (JRC) suorilla toimilla tuetaan kilpailukykyrahaston politiikkaikkunoiden tavoitteita.

Kilpailukykyrahastolla otettaisiin joustavasti käyttöön kaikki unionin talousarvion tarjoamat rahoitusvälineet (mukaan lukien lainat, avustukset, oman pääoman ehtoinen tai luonteinen rahoitus, rahoituslähteiden yhdistäminen, julkiset hankinnat ja budjettitakaukset). Talousarviotakuuta ja rahoitusvälineitä voitaisiin käyttää kaikissa politiikkaikkunoissa, jolloin niillä voidaan rahoittaa eri aloja yhden rahaston puitteissa. Myös synergia muiden ohjelmien kanssa varmistettaisiin entistä yhdenmukaisemmalla lähestymistavalla sekä strategian että käytännön tasolla.

Komission ehdotuksen mukaan kilpailukykyrahaston tuella voitaisiin edistää investointeja tulevaisuuden kannalta keskeisiin nouseviin ja murrosteknologioihin, kuten avaruusteknologiaan, bioteknologiaan, energiateknologioihin, tekoälyyn ja kvanttiteknoologiaan. Rahastosta tuettaisiin myös julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuustoimintaa, Euroopan yhteistä etua koskevat tärkeät hankkeet (IPCEI) mukaan lukien. Lisäksi kilpailukykyrahastosta myönnettäisiin rahoitusta nk. kilpailukykysektorin saaneille strategisille projekteille.

Euroopan kilpailukykyrahastosta tuettaisiin komission ehdotuksen mukaan merkittäviä puolustus-, turvallisuus- ja avaruusinvestointeja, mukaan lukien kyberturvallisuus. Näiden osalta komissio ehdottaa rahoituksen huomattavaa lisäämistä nykyiseen rahoituskehitykseen verrattuna. Puolustusteollisuus ja avaruus esitetään yhdistettäväksi saman politiikkaikkunan alle. Aiempi avaruusohjelma on keskittynyt pääosin siviili- ja kaksikäyttöön tarkoitettujen järjestelmien rakentamiseen. Nyt tavoitteena on siirtää painotusta osin puolustusta vahvistavien järjestelmien suuntaan. Komissio ehdottaa unionin avaruusjärjestelmien, erityisesti Galileo-, EGNOS-, Copernicus- ja IRIS²-järjestelmien, parantamisen jatkamista ja pyrkii kehittämään samalla uusia valmiuksia vastata kaksikäyttöhaasteisiin, mukaan lukien valtiollinen maanhavainnointi-palvelu (EOGS) ja matalan kiertoradan paikannus-, navigointi- ja ajoituspalvelut sekä avaruusliikenteen hallinta.

Kilpailukykyrahastosta tuettaisiin komission ehdotuksen mukaan laajasti puhdasta siirtymää ml. ympäristön- ja luonnon tilan parantamiseen tähtääviä hankkeita, energiatehokkuutta, kiertotaloutta, päästöjä vähentäviä ratkaisuja sekä biopohjaisia ratkaisuja. Komissio ehdottaa, että rahastosta rahoitettaisiin jatkossa myös osaa nykyisen LIFE-ohjelman piiriin kuuluvia

investointeja kuten ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen sekä ilmastokestävyyteen liittyviä ratkaisuja.

Rahasto tukisi myös sotilaallisen liikkuvuuden parantamista ja kaksikäyttöistä infrastruktuuria, jotta Euroopan puolustusvalmiutta ja kriittisten kuljetusverkkojen häiriönsietokykyä voitaisiin lisätä. Näitä investointeja toteutettaisiin yhdistämällä rahoitusta Verkkujen Eurooppa -välineen ja muiden EU-ohjelmien kanssa rajat ylittävien liikenneverkkojen kehittämisen sekä siviili- ja sotilastarpeiden yhteensovittamisen mahdollistamiseksi.

Kilpailukykyrahastosta annettaisiin myös hankeneuvontaa koko investointisyklin ajan, jotta voidaan edistää hankkeiden alullepanoa ja kehittämistä, tukea osaamisen kehittämistä ja tarjota monialaista yritystukea pk- ja startup-yrityksille, mikä helpottaa niiden liiketoiminnan kasvattamista, rahoituksen saantia ja investointeja. Kilpailukykyrahastolla tuettaisiin myös osaamista koskevan tiedon hankintaa, täydennys- ja uudelleen koulutusta sekä julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia.

Kilpailukykyrahastoon sovellettaisiin koko MFF-rahoituskehystä koskevia horisontaalisia sääntöjä, jotka sisältyvät ehdotukseen neuvoston ja parlamentin asetukseksi talousarvion menojen seuranta ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta (COM(2025) 545 final), jäljempänä ”tuloksellisuusasetus”. Kilpailukykyrahastoa koskisivat ilmaston ja luonnon monimuotoisuutta, ”ei merkittävää haittaa”, sosiaalipolitiikkoja ja sukupuolten tasa-arvoisuutta koskevat horisontaaliset periaatteet (tuloksellisuusasetuksen artikkelit 4–7). Esimerkiksi ilmasto- ja ympäristötavoitteeseen kilpailukykyrahastosta kohdentuisi 43 % kokonaisrahoituksesta (tuloksellisuusasetuksen liite 1).

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Asetusehdotuksen ensimmäisessä luvussa asetetaan yleiset säännökset rahaston tavoitteista ja rakenteesta (1. jakso) ja sääntökirjasta (2. jakso).

Tavoitteet ja rakenne

Kilpailukykyrahastosta ja sen neljästä politiikkaikkunasta rahoitettaisiin ja ohjelmoitaisiin useiden nykykehysten ohjelmien (ks. yllä) toimia. Uuden kilpailukykyrahaston toimeenpanon osaksi tuotaisiin myös EU:n päästökauppatuloilla rahoitettava Innovaatorahasto. Kilpailukykyrahasto ei ehdotuksen mukaan kuitenkaan korvaa mitään edellä mainituista ohjelmista sellaisenaan, vaan osa näiden sisällöistä on viety muihin uusiin ohjelmiin tai ohjelmakokonaisuuksiin ml. kansalliset ja alueelliset suunnitelmat.

Euroopan kilpailukykyrahastoon keskitettäisiin InvestEU-instrumentin alle EU-takausmekanismit (lainat, riskipääoma, takaukset) yksityisten ja julkisten investointien tukemiseksi. Toimeenpanosta vastaisivat pääosin komission toteutuskumppanit, kuten Euroopan investointipankki (EIP)-ryhmä. Muita keskeisiä toteutuskumppaneita ovat etenkin kansainväliset rahoituslaitokset sekä kansalliset kehityspankit. Aikaisempaa avoimemman arkkitehtuurin myötä myös yksityiset rahoittajat (esim. pankit ja institutionaaliset sijoittajat) pääsisivät aktiivisesti vaikuttamaan rahoituksen kohdentamiseen.

Yhteinen sääntökirja

Kilpailukykyrahasto liitettäisiin tiiviisti asetuksella (EU) (COM (2025) 543 final)] [tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti Eurooppa -puiteohjelma] perustettuun kymmenenteen tutkimuksen ja

innovoinnin puiteohjelmaan kehittämällä yhdennettyjä työohjelmia ja yhteinen sääntökirja Euroopan kilpailukykyrahastoa koskevassa asetuksessa. Ehdotuksen tavoitteena on yksinkertaistaa rahoituksen saavutettavuutta yhdistämällä eri ohjelmien yhteyspisteitä. Yhteisellä sääntökirjalla yksinkertaistettaisiin rahoitusprosessia ja luotaisiin tehokkaampi ja yritysystävällisempi ”yhden luukun” toimintaympäristö kasvualoille, pk-yrityksille, innovatiivisille startup- ja scaleup -yrityksille ja hankkeille, jotka edellyttävät pitkäaikaista investointitukea.

Ehdotuksella mahdollistettaisiin myös lisävarojen siirtäminen kilpailukykyrahastoon jäsenvaltioiden, unionin toimielinten, kolmansien maiden, kansainvälisten järjestöjen tai rahoituslaitosten toimesta. Tämä sisältäisi myös mahdollisuuden siirtää jaetun hallinnon ohjelmista, kuten NRP, rahoitusta suoraan hallinnoituihin ohjelmiin, tässä tapauksessa kilpailukykyrahastoon. Siirto tulisi käyttää kyseisen siirron tehneen maan hyväksi. Ehdotuksessa ei ole tarkennettu, voisiko tällöin olla mahdollista välttää valtiontukisääntöjen soveltaminen sekä muut esim. koheesiorahoitukseen liittyvät osarahoitusvaatimukset. Toimien yhteensovittamiseen kannustettaisiin vahvasti myös ehdotetun kilpailukykymerkin (tai -sinetin) myöntämis- ja hyödyntämismenettelyn avulla (artiklat 5-8).

Avustus- ja osallistumiskelpoisuudesta, EU:n etuuskohtelusta ja kolmansien maiden assosioitumisesta ehdotetaan säädeltäväksi aiempia rahoitusohjelmia rajoittavammalla tavalla (artiklat 9-11). Artiklassa 9 ehdotetaan korkean riskin laitetoimittajien rajaamista osallistumiskelpoisuuden ulkopuolelle.

Artikloissa 12-14 ehdotetaan unionin tuen toteutuksesta ja muodoista unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 (jäljempänä EU:n varainhoitoasetus) ja turvallisuusluokiteltujen ja arkaluonteisten tietojen sääntöjen mukaisesti. Muille sidosryhmille kaavaillaan ehdotuksessa jäsenvaltioita vahvempaa roolia strategisten hankkeiden ja rahaston suunnan määrittelyssä pl. resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus -ikkuna, jolle ehdotetaan omaa jäsenmaista, komissiosta ja korkeasta edustajasta koostuvaa johtokuntaa.

Komission kilpailukykyrahastoehdotuksen mukaan rahoituksen kohteet, arviointikriteerit ja rahoitusprosentit määriteltäisiin vasta komission valmistelemissa työohjelmissa, minkä vuoksi ehdotuksesta ei pysty tässä vaiheessa arvioimaan tarkempia rahoitusperusteita eikä allokoidun budjetin kohdistumista eri aloille, teknologioille, erikokoisille yrityksille, ml. eri instrumenttien tukiprosentit ja palautuvuus/avustusmuotoisuus. Komissio ehdottaa, että jäsenvaltiot olisivat mukana työohjelmaprosessissa vain neuvoa-antavan komiteamenettelyn kautta pl. resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus -ikkuna, johon ehdotetaan tarkastelumenettelyä. (artiklat 9 ja 15)

EU:n etuuskohtelu tarkoittaa EU:n omien toimijoiden suosimista verrattuna kolmansien maiden (ml. useat läheiset kumppanimaat) omistuksessa, osaomistuksessa tai muun vaikutusvallan piirissä oleviin toimijoihin. Etuuskohtelusta on ehdotuksessa tehty vahva rahoituksen kohdentamisen lähtökohta. Etuuskohtelusta neuvotellaan koko monivuotisen rahoituskehys ehdotuksen sopimisen yhteydessä. (artikla 10)

Ehdotuksen toisessa luvussa asetettaisiin kilpailukykyrahaston välineistö (1. jakso) ja InvestEU-väline (2. jakso).

Avustukset, hankinnat ja teollisuuspolitiikan koordinoituvälineet (artiklat 16–20)

Komission ehdotuksessa kilpailukykyrahoitus tarkoittaa laaja-alaisesti kilpailukyvyyn edellytysten (esim. infrastruktuurihankkeet), teollisuusvetoisen soveltavan tutkimuksen ja yhteistutkimushankkeiden, tuotantotukien ja yksittäisten kasvuyritysten rahoittamista. Rahoituksen kohteiden (politiikkaikkunat, teknologiat ja teollisuuden sektorit) moninaisuus ja käytettävissä olevien sekä uusien instrumenttien kirjo on niin ikään laaja. Rahastosta tuettaisiin myös julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia, Euroopan yhteistä etua koskevat tärkeät hankkeet (IPCEI) mukaan lukien. Rahasto tarjoaisi mahdollisuuden tukea tuotannon käynnistämistä hankkeissa, jotka katsotaan EU:n strategisen autonomian kannalta merkittäviksi.

Ehdotus mahdollistaisi poikkeuksellisesti tuen myöntämisen taannehtivasti hankkeille, jotka on aloitettu ennen kilpailukykyrahaston perustamista mm. kriittisiä raaka-aineita koskevan asetuksen ja nettonollateollisuutta koskevan asetuksen puitteissa strategisiksi määritellyille hankkeille. Lisäksi kilpailukykyrahastosta myönnettäisiin rahoitusta nk. kilpailukykysektin saaneille strategisille projekteille (ks. myös 1. luku, 2. jakso artikla 8).

Ehdotus mahdollistaa kansallisten ja EU-varojen yhdistämisen infrastruktuurihankkeissa tai tuotantotuissa. Ehdotuksessa on mukana myös mahdollisuus rahoittaa ”nopeutettuja ja kohdistettuja toimia”, joissa komissio voi ohittaa arviointimekanismin ja jäsenvaltioiden konsultoinnin kokonaan. Ehdotus ei tarkenna mitä nämä toimet tarkalleen ottaen voisivat olla. (artikla 20)

Horisontti Eurooppa -ohjelma linkittyy neljän politiikkaikkunan kautta kilpailukykyrahasto-asetuksen kautta tapahtuvaan työohjelmien ja sisältöjen määrittelyyn.

Kilpailukykyrahaston InvestEU-väline (artiklat 21–25)

Kilpailukykyrahaston InvestEU-välineen kautta voitaisiin tarjota kohdennettua taloudellista tukea kaikissa kehitysvaiheissa oleville yrityksille. InvestEU hyödyntäisi lainoja, pääomaa ja takuita, joiden odotetaan saavan liikkeelle merkittäviä yksityisiä ja julkisia investointeja unionin painopisteiden mukaisesti. InvestEU-välineestä olisi tarjottava kohdennettua rahoitustukea unionin kasvavien ja laajentuvien yritysten kaikissa vaiheissa ideointi- ja käynnistysvaiheesta laajentumiseen ja teolliseen valmistukseen saakka. InvestEU-välineen avulla pyritäisiin houkuttelemaan myös yksityisiä sijoittajia investoimaan startup- ja scaleup -yrityksiin jotta eurooppalaisen yrittäjyyden ja investointien koko potentiaali saataisiin käyttöön. Tavoitteena olisi vahvistaa unionin maailmanlaajuisia teknologista ja teollista johtosamaa samalla kun kurotaan umpeen Euroopan innovointi- ja investointivajeita säästö- ja investointiunionin tavoitteiden mukaisesti.

InvestEU-välineeseen sisältyisi väline, jolla pyritään varmistamaan, että kasvuyritykset, jotka kehittävät tai ottavat käyttöön innovatiivisia teknologioita, myös unionin strategisten etujen ja taloudellisen turvallisuuden kannalta tärkeillä aloilla, voivat saada pääomaa liiketoimintansa laajentamiseksi. Sen avulla saataisiin liikkeelle investointeja Euroopan pääomamarkkinoilta unionin poliittisten painopisteiden mukaisesti.

EU:n start-up- ja scale-up-strategiassa (COM(2025) 270 final) ilmoitetun Scaleup Europe -rahaston nykyinen syväteknologian laajentamisen rahoitus toteutettaisiin nykyisessä monivuotisessa rahoituskehyksessä sovittujen ehtojen mukaisesti. Kaikki vuosien 2028–2034 monivuotiseen rahoituskehykseen sisältyvä scaleup-rahoitus myönnettäisiin ehdotuksen mukaan kilpailukykyrahastosta.

Ehdotuksen kolmannessa luvussa asetettaisiin säännökset koskien hankeneuvontaa (1. jakso), pk-yritysten yhteistyötä, osaamisen kehittämistä (2. jakso) ja rahoituksen saantia (3. jakso).

Kilpailukykyrahaston tavoitteiden tukemiseksi olisi perustettava hankeneuvonta, joka perustuu InvestEU-neuvontakeskukseen. Sen tarkoituksena olisi yhtenäistää yksityisille ja julkisille tahoille annettava neuvonta kaikkialla Euroopassa, tarjota räätälöityjä palveluja mahdollisille edunsaajille ja edistää jatkumon kehittämistä kilpailukykyrahaston mahdollisille investointitoimille. Lisäksi tarjotaan yrityksille valmennus- ja kiihdyttämöpalveluja, joilla tuetaan ja helpotetaan yritysten mahdollisuuksia saada kilpailukykyrahaston rahoitusta, helpotetaan verkostoitumista yksityisten sijoittajien kanssa ja edistetään yrittäjien finanssiosaamista, mukaan lukien markkinalähtöisen pääomarahoituksen tarjoamisen mahdollisuuksien ymmärtäminen. (artiklat 26–31)

Ehdotuksen luvuissa 4–7 asetetaan politiikkaikkunakohtaiset prioriteetit, toimet ja mahdolliset poikkeukset.

Puhtaan siirtymän ja teollisuuden vähähiilistämisen tukeminen (artiklat 32–35)

Politiikkaikkunan tavoitteena on edistää puhtaiden ja vähähiilisten tuotteiden markkinoita, kehittää energia- ja liikenneinfrastruktuureja, lisätä häiriönsietokykyä ja tukea luontopohjaisia liiketoimintamalleja.

Puhtaan siirtymän ja teollisuuden vähähiilistämisen politiikkaikkunassa tukitoimet keskittyisivät innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen, testaamiseen ja käyttöönottoon sekä ilmasto- ja ympäristötiedon lisäämiseen, mukaan lukien nykyisen LIFE-ohjelman tätä koskevat toimet. Erityisesti edistettäisiin energiatehokkuutta, uusiutuvien energialähteiden integrointia, energian varastointia ja digitalisaatiota, samoin kuin teollisuuden sähköistämistä ja hiilidioksidin talteenottoa.

Liikenteen vähähiilistämistä tuettaisiin kestävien polttoaineiden ja puhtaiden, digitalisoitujen kuljetusratkaisujen avulla. Esimerkiksi älykäs liikkuminen, automatisoitu liikkuvuus ja liikenteenhallintajärjestelmät ovat keskeisiä kehityskohteita. Ikkuna kattaisi investoinnit kestäviin ja multimodaalisiin liikennejärjestelmiin, kuten suurnopeusrataverkkoihin, älykkäisiin liikenteenhallintajärjestelmiin ja rajat ylittäviin yhteyksiin. Rahoitusta kohdennettaisiin kestävien polttoaineiden tuotantoon ja jakeluun sekä niitä käyttävään kalustoon ja ajoneuvoihin. Puhtaan teknologian valmistusta ja toimitusketjuja vahvistettaisiin strategisilla investoinneilla.

Kiertotalous, vesitehokkuus, luonnon monimuotoisuuden suojelu ja ekosysteemien ennallistaminen olisivat osa ympäristötoimia, samoin ilmastokestävyys, vesiresilienssi ja saastumisen ehkäisy. Sinisen talouden aloilla, kuten merienergiassa ja laivanrakennuksessa, panostettaisiin innovointiin ja nykyaikaistamiseen.

Pk-yritysten siirtymää puhtaaseen talouteen tuettaisiin eri sektoreilla, mukaan lukien matkailu ja rakentaminen. Lisäksi kehitettäisiin osaamista ja valmiuksia puhtaan siirtymän toteuttamiseksi kaupungeissa, maaseudulla ja eri yhteisöissä. EU-lainsäädännön ja politiikan kehittämistä, täytäntöönpanoa ja seurantaa tuettaisiin yhteistyössä viranomaisen ja sidosryhmien kanssa.

Terveyden, bioteknologian, maatalouden ja biotalouden tukeminen (artiklat 36–37)

Politiikkaikkunassa yhdistettäisiin aiemmin erillisinä käsitellyt terveyden, bioteknologian, maatalouden ja biotalouden tuki.

Terveyden osalta painotettaisiin elinikäistä terveyden edistämistä, sairauksien ehkäisyä ja kansainvälistä yhteistyötä, erityisesti tartuntatautien, mielenterveyden ja kroonisten sairauksien osalta. Terveysturvallisuuden järjestelmiä olisi tarkoitus vahvistaa digitaalisilla ratkaisuilla, tekoälyllä ja robotiikalla sekä parantamalla terveysdatan saatavuutta ja käyttöä.

Terveys- ja bioteknologian kehittämistä tuettaisiin varmistamalla innovatiivisten ja turvallisten tuotteiden saatavuus ja kohtuuhintaisuus. Bioteknologian innovaatioita edistettäisiin tukemalla yrityksiä ja nopeuttamalla ratkaisujen markkinoille saattamista. Terveysturvaa vahvistettaisiin yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa ennaltaehkäisy- ja valmiussuunnitelmien kehittämiseksi.

Biotaloutta kehitettäisiin tukemalla biopohjaisten tuotteiden ja hiilinegatiivisten ratkaisujen innovointia, tuotantoa ja käyttöönottoa sekä vahvistamalla arvoketjuja ja osaavaa työvoimaa. Maatalous-, kalastus- ja metsäalan sekä maaseutu- ja rannikkoalueiden kilpailukykyä ja kestävyyttä parannettaisiin ruokaturvan varmistamiseksi.

Lisäksi tuettaisiin EU-lainsäädännön ja politiikan kehittämistä, täytäntöönpanoa ja seuranta yhteistyössä viranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Digitaalisen johtajuuden tukeminen (artiklat 38–39)

Komission ehdotuksessa esitetään, että digitaalisen johtajuuden tukeminen olisi keskeinen osa Euroopan kilpailukykyrahastoa. Tuki kohdistuisi laajasti digitaalisen sektorin osa-alueisiin, kuten tekoälyyn (ml. AI-tehtaat ja gigatehtaat), suurteholaskentaan, kvanttiteknologioihin, puolijohteisiin, kyberturvallisuuteen, 6G-yhteyksiin, datainfrastruktuureihin, pilvipalveluihin, lisättyyn todellisuuteen, digitaalisiin identiteetteihin ja luottamusteknologioihin. Tavoitteena olisi vahvistaa EU:n teknologista suvereniteettiä ja kilpailukykyä globaalisti.

Toimenpiteet toteutettaisiin muun muassa tutkimuksen, innovaation, teknologiansiirron ja markkinoille viennin kautta. Erityistä huomiota kiinnitettäisiin pk-yritysten, startupien ja skaalautuvien yritysten tukemiseen, jotta ne voivat kasvaa ja menestyä EU:ssa. Lisäksi pyritään rakentamaan kestäviä ja turvallisia digitaalisia ekosysteemejä ja datainfrastruktuureja, joissa on riittävä osaaminen ja tuotantokapasiteetti.

Ehdotus sisältää myös toimenpiteitä, joilla edistettäisiin digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa julkisella ja yksityisellä sektorilla, mukaan lukien EU:n laajuiset digitaaliset identiteetti- ja luottamuspalvelut sekä yhteentoimivat julkiset digitaaliset palvelut. Tuki kattaisi myös kyberturvallisuuskapasiteetin kehittämisen ja kriittisten digitaalisten infrastruktuurien suojelun.

Nykytilanteesta, jossa on useita digitalisaation kannalta keskeisiä ohjelmia (esim. Digitaalinen Eurooppa ja Verkkojen Eurooppa -väline), siirryttäisiin yhden strategisen rahoitusinstrumentin malliin. Tällöin digitaaliteknologioihin liittyvät rahoitustoimet siirtyisivät osaksi laajempaa kilpailukykystrategiaa. Aiempaan verrattuna korostuisi myös unionin turvallisuus ja digitaalinen suvereniteetti. Luku ei sisällä omia rahoituskriteereitä. Joitakin digitaalisille infrastruktuureille suunniteltuja erityisinstrumentteja kuten EDIC (European Digital Infrastructure Consortium) tullessiin hyödyntämään.

Resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus (artiklat 40–82)

Ehdotuksen kuudennessa luvussa asetetaan resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus -politiikkaikkunan rahoituksen prioriteetit ja tarkemmat ehdot.

Ehdotus yhdistäisi puolustuksen ja avaruuden rahoituksen samaan politiikkaikkunaan. Siitä rahoitettaisiin erityisesti projekteja, jotka pyrkivät vahvistamaan Euroopan puolustusteollista ja teknologista pohjaa (EDTIB). Kuten nykyisellä MFF-kaudella Norja osallistuisi täysimääräisesti puolustusteollisuuden rahoitettaviin toimiin assosioituneena maana. Ukrainalla olisi välineessä erityisasema kolmantena maana. Kilpailukykyrahaston puolustusteolliset toimet sisältäisivät Euroopan puolustusteollisen ohjelman (EDIP) tuotantoon, yhteishankintoihin ja suuren kokoluokan yhteisiin hankkeisiin sekä Euroopan puolustusrahaston (EDF) tutkimus- ja kehittämistoimiin suunnatun rahoituksen. Politiikkaikkunassa pyritään tukemaan myös kaksikäyttöisiä hankkeita.

Uusia rahoitettavia toimia olisivat puolustusteollisuuteen liittyvä komponenttituotanto ja suorituskykyjen elinkaaren hallinta ml. ylläpito. Myös sotilaalliseen liikkuvuuden mahdollistavien resurssien rahoittaminen on tuotu teollisuusrahoituksen piiriin.

Kaksikäyttöisyys on vahvasti esillä asetusehdotuksessa. Nykyisen EDF:n alaista EUDIS:ta (EU Defence Innovation Scheme) ehdotetaan omaksi ohjelmakseen. EUDIS tukee puolustusalan yritysten (erityisesti pk-yritysten) innovaatiotyötä ja markkinoille pääsyä.

Resilienssin osalta kilpailukykyrahasto rahoittaisi EU-teollisuudelle kriittisten raaka-aineiden tuotantoa ja saatavuutta. Rahoitettavat toimet yhteensovitettaisiin kriittisten raaka-aineiden asetukseen (CRMA). Tavoitteena on vahvistaa Euroopan strategista autonomiaa.

Kilpailukykyrahaston yleisten ehtojen ja sääntöjen lisäksi puolustusosalalle ehdotetaan erillisiä ja täydentäviä ehtoja ja sääntöjä, jotka ottavat huomioon puolustusalan erityispiirteet (ml. hanke- ja tietoturvallisuus ja markkinat).

Asetuksella perustettaisiin puolustusteollinen neuvoa-antava johtokunta (Defence Industrial Advisory Board), jolle annettaisiin asetuksen toimeenpanossa neuvonantajan rooli. Johtokunta koostuisi jäsenvaltioiden edustajista, korkeasta edustajasta sekä komissiosta, ja sen tehtävä olisi neuvoa ja tukea komission työtä. Johtokunnan vastuualueelle kuuluisi politiikkaikkunaa koskevien pitkän aikavälin investointien strategianeuvonta.

Aiempi avaruushjelma on keskittynyt pääosin siviili- ja kaksikäyttöön tarkoitettujen järjestelmien rakentamiseen. Nyt painotusta siirrettäisiin osin puolustusta vahvistavien toimien suuntaan. Tavoitteena on kehittää uusia palveluita, jotka vastaavat muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen ja palvelevat turvallisuuden ja puolustuksen tarpeita. Komissio ehdottaa unionin aiemmin aloitettujen avaruusjärjestelmien parantamisen jatkamista ja pyrkii kehittämään samalla uusia valmiuksia vastata kaksi- ja sotilaskäyttöhaasteisiin. Uusina elementteinä esitetään rakennettavaksi valtiollista maanhavainnointi-palvelua (EOGS) ja matalan kiertoradan paikannus-, navigointi- ja ajoituspalvelua sekä eurooppalaisen kantorakettitoiminnan vahvistamista.

Toimivallan siirto komissiolle

Komissio ehdottaa itselleen siirrettäväksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 290 artiklan mukaista säädösvaltaa antaa delegoituja säädöksiä, jotka koskevat muutoksia talousarviotakuun enimmäismäärään ja rahoitusasteeseen (21 artiklan 7 kohta) sekä tiettyjä avaruuspolitiikkaa tukevia toimia (60 artiklan 6 kohta, 62 artiklan 4 ja 7 kohta) koskien Copernicus-datan turvallisuusrajoituksia ja saatavuutta ja käyttöä, avaruusesineiden seurantaa

ja valvontaa koskevan kumppanuuden tehtäviä sekä palvelujen ydinkäyttäjien luettelon laajentamista.

Lisäksi se ehdottaa itselleen siirrettäväksi SEUT 291 artiklan mukaista täytäntöönpanovaltaa antaa täytäntöönpanosäädöksiä, jotka koskevat mm. työohjelmien hyväksymistä (15 artiklan 3–6 kohdat), eurooppalaisten puolustushankkeiden yksilöintiä (45 artiklan 2 kohta) ja tiettyjä avaruuspolitiikkaa tukevia toimia (59 artiklan 5 kohta, 60 artiklan 5 kohdan d-alakohta ja 9 kohta, 61 artiklan 10 kohta 62 artiklan 3, 8 ja 10 kohta, 64 artiklan 4 kohta, 75 artiklan 4 ja 5 kohta, 77 artiklan 3 kohta). Edellä viitattuihin täytäntöönpanovallan siirtoihin sovellettaisiin komitologia-asetuksen (EU) N:o 182/2011 säännöksiä.

Ehdotuksen VIII luku (loppusäännökset) sisältää mm. säädösvallan siirtoa ja täytäntöönpanovallan siirtoa koskevat menettelysäännökset.

Komission ehdotus toimivallan siirrosta on verrattain laajaa eikä esimerkiksi työohjelmien osalta tarkkarajaista. Komission ehdotuksessa kaikkiin muihin paitsi 4. politiikkaikkunaan (resilienssi ja turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruustoiminta) sovellettaisiin neuvoo-antavaa menettelyä. Tämä kaventaa jäsenvaltioiden roolia ohjelman sisältöjen suuntaamisessa sekä toteutuksen valvonnassa. Yhdistettynä suuntaa-antavaan budjetointiin ja hankkeiden valintaan liittyviin avoimiin kysymyksiin, komissio saisi ehdotuksen mukaan käytännössä erittäin laajan harkintavallan rahoituksen jakamisessa.

Erityisesti avaruuspolitiikkaa koskevien välittömästi sovellettavien täytäntöönpanosäädösten osalta komissio vetoaa kriittisten operatiivisten toimintojen kuten satelliittijärjestelmien ja kriittisten infrastruktuurien varmistamiseen. Ehdotus heijastelee lisäksi avaruustoiminnan osalta laajasti komission ehdotusta EU:n avaruusasetukseksi (COM(2025) 335 final), josta on annettu erillinen U-kirjelmä (U67/2025 vp).

Huomioiden muun ohella EU:n avaruusasetusehdotuksen keskeneräisyys sekä siihen liittyvät epävarmuudet, on komission ehdottamiin avaruutta koskeviin toimivallan siirtoihin syytä suhtautua varauksellisesti. Linkitys EU:n avaruusasetusehdotukseen on ennenaikainen eikä toimivallan siirtojen asianmukaisuus ole riittävän selkeästi arvioitavissa. MFF:n jatkovalmisteluissa tulisi varmistaa, että komissiolle ehdotetut avaruusala koskevat toimivallan siirrot ovat tarkoituksenmukaisia, tarkkarajaisia ja oikeasuhtaisia sekä sopusoinnussa EU:n perussopimusten ja muun sääntelyn kanssa.

Yhdenmukaisuus EU:n varainhoitoasetuksen kanssa

Komissio ehdottaa useita poikkeuksia EU:n varainhoitoasetuksen menettelyihin ja periaatteisiin.

Asetusehdotuksen 18 artiklan mukaan rahoitus voi kattaa toimia, jotka alkoivat ennen hakemuksen toimittamista (poikkeus varainhoitoasetuksen 162(2) artiklaan).

Useissa asetusehdotuksen artikloissa (34, 52(8), 73(2), 82) esitetään, että epäsuoria kustannuksia voidaan korvata 25 %:iin asti suorien kustannusten määrästä. Varainhoitoasetuksen 184(6) artiklassa epäsuoria kustannuksia voidaan korvata enintään 7 %, mutta tutkimusrahoituksen osalta epäsuorien kustannusten rahoitusprosentti voi olla korkeampi

Asetusehdotuksen 73(3) artiklan mukaan kolmannelle osapuolelle maksettavan tuen enimmäismäärä on 200 000 euroa. Varainhoitoasetuksen 207 artiklassa enimmäismäärä on 60 000 euroa.

Asetusehdotuksen 74 artiklan mukaan perustettava avaruusvirasto tai sen seuraaja voi siirtää epäsuoran hallinnoinnin puitteissa uskottuja tehtäviä edelleen varainhoitoasetuksen 62 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetuille elimille komissioon sovellettavien epäsuoran hallinnoinnin ehtojen mukaisesti.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Oikeusperusta

Asetusehdotuksen oikeusperustana ovat seuraavat EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) määräykset: 43 artiklan 2 kohta (yhteinen maatalouspolitiikka), 168 artiklan 5 kohta (ihmisten terveyden suojeleminen ja parantaminen), 172 artiklan 1 alakohta (digitalisaatio), 173 artiklan 3 kohdan 1 alakohta (teollisuus), 175 artiklan 1 alakohta (taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus), 182 artiklan 4 kohta (kaikkea unionin toimintaa koskevan monivuotisen puiteohjelman täytäntöönpanevat erityisohjelmat), 183 artikla yhdessä 188 artiklan 2 alakohdan kanssa (puolustusalan tutkimus ja innovointi), 189 artiklan 2 kohta (avaruus), 192 artiklan 1 kohta (ympäristö), 194 artiklan 2 kohta (energia), 212 artiklan 2 kohta (puolustusteollisuuden strategiset kumppanuudet) ja 322 artiklan 1 kohdan a alakohta (varainhoitosäännöt). Neuvosto tekee kyseisten oikeusperustojen nojalla päätökset määräenemmistöllä.

Säädöksen oikeusperusta on määriteltävä sen tarkoituksen ja pääasiallisen sisällön perusteella. EU-tuomioistuimien on vakiintuneesti katsonut, että unionin lainsäätäjän olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä aina käyttämään vain yhtä oikeusperustaa. Kahden tai useamman rinnakkaisen oikeusperustan käyttäminen on poikkeuksellinen ratkaisu. Se on EU-tuomioistuimen mukaan mahdollista silloin, kun on kyse toimesta, jolla on useampi samanaikainen tarkoitus tai sillä on useita osatekijöitä, joita ei voida erottaa toisistaan ja joista mikään ei ole toiseen nähden toisarvoinen ja välillinen.

Valtioneuvoston arvion mukaan useamman oikeusperustan käyttäminen vaikuttaisi tässä yhteydessä perustellulta, sillä ehdotus kokoa yhteen 14 yksittäistä rahoitusohjelmaa tai -välinettä eri politiikan aloilta. Ehdotetulla säädöksellä voidaan siten katsoa olevan useampi samanaikainen tarkoitus ja useita osatekijöitä, joista mikään ei vaikuttaisi olevan toiseen nähden toisarvoinen ja välillinen.

Useamman oikeusperustan yhdistäminen edellyttää lisäksi yhdenmukaista päätöksentekomenettelyä neuvostossa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna ehdotettujen oikeusperustojen yhdistäminen on ongelmaton, sillä niiden kaikkien mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä.

Käsittelymenettelyjen yhteensopivuuden osalta valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että kolmestatoista ehdotetusta oikeusperustasta kaksitoista johtaa siihen, että ehdotus käsitellään tavallisessa lainsäätämismenettelyssä. Ainoastaan puiteohjelman erityisohjelmien hyväksymistä koskevan SEUT 182 artiklan 4 kohdan mukaan noudatetaan erityistä lainsäätämismenettelyä, jossa neuvosto toimii yksin lainsäätäjänä ja Euroopan parlamenttia ainoastaan kuullaan. EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön ja vastaavia säädöksiä koskevan käytännön mukaan tällainen oikeusperustojen yhdistäminen, joka ei loukkaa Euroopan parlamentin oikeuksia, on mahdollista. Koko säädös tulisi siten hyväksyttäväksi tavallisessa lainsäätämismenettelyssä.

Kilpailukykyrahastossa ei ole erityisohjelmaa lukuun ottamatta puolustusalan tutkimuksen ja innovoinnin erityisohjelmaa politiikkaikkunassa 4. Muutoin asetusta toimeenpannaan suoraan työohjelmien kautta. Horisontti Eurooppa -ohjelman erityisohjelma ei kata kilpailukykyrahaston politiikkaikkunoita 1–3.

Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaate

Komissio perustelee toissijaisuusperiaatteen mukaisuutta sillä, että unionin kilpailukykyyn vahvistamistoimien koordinointi ja yhdistäminen lisäävät kustannustehokkuutta, investointien vaikutusta ja arvoa erityisesti kriittisten politiikkojen aloilla. Yksityisten investointien vaje infrastruktuurien, vihreän ja digitaalisen siirtymän sekä teollisuuden kapasiteetin osalta, hajanaiset pääomamarkkinat sekä tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit edellyttävät komission mukaan koordinoitumpaa investointitoimintaa unionin tasolla. Suoraan hallinnoidun unionin ohjelman avulla kyetään komission mukaan parhaiten varmistamaan, että investoinnit ja rajat ylittävä yhteistyö tapahtuu yhteisillä säännöillä kaikkein strategisimmilla aloilla.

Valtioneuvosto katsoo, että unionin tasoisella toiminnalla on saavutettavissa kuvattuja hyötyjä verrattuna jäsenmaiden yksittäisiin toimiin.

Suhteellisuusperiaatteen mukaisuutta komissio perustelee sillä, että ehdotetut toimet rajoittuvat siihen mikä on tarpeen unionin tavoitteiden ja unionin tason lisäarvon saavuttamisen kannalta. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotus on oikeassa suhteessa näihin tavoitteisiin.

Valtioneuvoston arvion mukaan ehdotus ei ole ristiriidassa toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden kanssa.

5 Ehdotuksen vaikutukset

5.1 Lainsäädännölliset vaikutukset

Kilpailukykyrahasto-asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta eikä asetuksen täytäntöönpanosta arvioida aiheutuvan suoraan kansallisen lainsäädännön muutostarpeita. Mikäli kansallisen ja EU-rahoituksen yhdistäminen alkaisi painottua tai tulisi jopa velvoittavaksi kriteeriksi hankkeiden arvioinnissa ja valinnassa, voisi kansallisen valmistelu- ja vastinrahoituksen ja näihin liittyvän kansallisen lainsäädännön tarkastelu olla tarpeellista. Arvioita tarkennetaan tarvittaessa myöhemmin asian jatkovalmistelussa ja mahdollisesti käytettävissä olevasta kansallisesta rahoituksesta linjataan erikseen julkisen talouden voimavarojen puitteissa julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä.

5.2 Taloudelliset vaikutukset

Rahoitusmääriä kuvataan rahoituskehysvalmistelussa kiintein, vuoden 2025 hinnoin. Komissio esittää rahoituskehys ehdotuksessa vuosille 2028–2034 kilpailukykyrahastokokonaisuuteen yhteensä 362,3 miljardin euron rahoitusta (poislukien Innovaatiorahasto). Kun myös Horisontti Eurooppa -ohjelman rahoitus (154,9 mrd. euroa) luetaan pois, kilpailukykyrahastoasetuksen kautta jaettava rahoitus jakaantuisi seuraavalla tavalla:

Politiikkaikkunat

1) puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen (58,7 mrd. euroa sisältää Innovaatiorahasto-osuuden 35,5 mrd. euroa)

- 2) terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous (20 mrd. euroa),
- 3) digitaalinen johtoasema (48,5 mrd. euroa) sekä
- 4) resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus (115,7 mrd. euroa).

Lisäksi komissio ehdottaa kilpailukykyrahoitukseen 9,75 mrd. euroa toimiin, joilla edistetään yleisiä tavoitteita, kuten II luvun 2 jaksossa tarkoitetun kilpailukykyrahaston InvestEU -välineen muulla kuin temaattisella tuella sekä III luvussa tarkoitetulla hankeneuvonnalla, pk-yritysten yhteistyöllä, osaamisen kehittämisellä ja rahoituksen saannilla.

5.3 Vaikutukset Suomen EU-saantoihin

Komission ehdotuksessa budjetti on jaettu vain suuntaa-antavasti eri prioriteeteille ja välineille. Ottaen huomioon käytettävissä olevat tiedot sekä avoimet kysymykset liittyen avoimen kilpailun periaatteen soveltamiseen, arviointikriteereihin, eri instrumenttien ja prioriteettien painoarvoon, työohjelmien rakentumiseen, budjettisiirtojen ja rahoituksen yhdistelyn vaikutuksiin sekä koko rahoituskehityksen rakenteen muotoutumiseen, tässä vaiheessa ei voida vielä riittävän luotettavasti arvioida komission ehdotuksen vaikutuksia Suomen saantoon kilpailukykyrahastosta. Otsakkeen 2 ohjelmista on nykyisessä ja aiemmissa rahoituskehityksissä pystytty kotiuttamaan hyvin rahoitusta eli näissä ohjelmissa Suomi on lähtökohtaisesti ollut nettosaaja palauttaen eri ohjelmista, toimista ja instrumenteista riippuen vähintään 2–3 prosenttia rahoituksesta. Saantoon tulee vaikuttamaan myös suomalaisten toimijoiden kiinnostus ja aktiivisuus rahaston tarjoamia mahdollisuuksia kohtaan. Arvioita tarkennetaan myöhemmin asian jatkovalmistelussa.

Esimerkiksi nykyisessä tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti Eurooppa -puiteohjelmassa (2021-2027) tähän mennessä toteutettujen hakukierrosten tuloksena (tilanne syyskuu 2025) suomalaisten osallistujien saama rahoitus on lähes 1380 miljoonaa euroa. Tämä vastaa noin 2,8 % Horisontti Euroopasta myönnetystä kokonaisrahoituksesta. Parhaiten suomalaiset toimijat menestyvät hankkeissa, joissa on yrityksiä tai vahva yritysten intressi edustettuna. Mikäli kilpailukykyrahasto toimii saumattomasti tulevan Horisontti Eurooppa -ohjelman kanssa niin, että sieltä rahoitetut hankkeet saavat rinnakkaista tai jatkorahoitusta kilpailukykyrahaston kautta perustuen osoitettuun laatuun ja relevanssiin eurooppalaiselle kilpailukyvyille, voidaan alustavan arvion mukaan olettaa suomalaisten olevan myös kilpailukykyrahaston nettosaaja ainakin näiden hankkeiden osalta.

Horisontti Eurooppaan läheisesti kytkeytyvästä nykyisestä Digitaalinen Eurooppa -ohjelmasta, joka tukee digitaalisten valmiuksien kehittämistä ja teknologioiden käyttöönottoa erilaisten avustusten ja hankintojen kautta, Suomen saanto (3,26 %) on ollut syyskuun 2025 mennessä n. 70 miljoonaa euroa. Ohjelma keskittyy digiteknologian laajamittaisen käytön edistämiseen, eli se kuroo umpeen digiteknologian tutkimusten tulosten ja niiden markkinoille saattamisen välistä kuilua.

Suomi on ollut nettosaaja myös nykyisen MFF-kauden puolustusteollisissa aloitteissa (EDF, EDIRPA ja ASAP). Kilpailukykyrahaston toimet vastaavat pitkälti nykyisen kauden rahoitettavia teollisuustoimia. Kotimaisen puolustusteollisuuden rahoituskysyntä on merkittävästi ylittänyt saatavilla olevan EU-rahoituksen ja edellä mainitun perusteella saantonäkymä olisi positiivinen puolustusteollisten toimien osalta myös kilpailukykyrahastossa.

LIFE-ohjelmassa (2021–2027) Suomi on ollut rahastossa merkittävä nettosaaja (3,5 %, n. 200 miljoonaa euroa syksyyn 2025 mennessä) ja pärjännyt erityisen hyvin kilpailullisissa hankkeissa ja esimerkiksi strategisissa top-down -hankkeissa. Komission rahoituskehys ehdotuksessa nämä toimet sisältyisivät jatkossa kansallisten ja alueellisten kumppanuussuunnitelmien (NRPP) yhteyteen.

5.4 Teollisuuspoliittiset vaikutukset

Suomalaisilla yrityksillä ja teollisuudella on teknologista ja innovatiivista kyvykkyyttä kilpailukykyrahaston monilla osa-alueilla (vähähiilisyys, digitalisaatio, terveysteknologia, biotalous, puolustus- ja avaruusteknologia). Ehdotus voi näin ollen tukea suomalaisten eri kokoisten yritysten ja teollisuuden rahoitusmahdollisuuksia ja investointeja, mutta kattavien vaikutusten arviointi ja esittäminen tässä vaiheessa on vaikeaa Teollisuuspoliittisten vaikutusten arviointia vaikeuttaa erityisesti vielä tässä vaiheessa täsmentymättömät keinot edistää nimenomaisesti avoimen kilpailun ja laadun perustella arvioitavia teollisuuspoliittisia hankkeita.

Merkittävin teollisuuspoliittinen vaikutus EU puolustusteollisuusaloitteissa on rajat ylittävän TKI-yhteistyön ja tuotantokapasiteetin rahoittamisessa. Erityisesti pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia voidaan tukea EU:n puolustusteollisten aloitteiden kautta. Nykyisellä MFF-kaudella Euroopan puolustusrahasto (EDF) on ollut merkittävä väline toimitusketjujen avaamisessa.

Avaruuspalvelut ovat pääosin kaksikäyttöisiä. Avaruuden suorituskykyjen kehittämisen yhdistäminen puolustusteollisuuden kanssa samaan politiikkaikkunaan voi osaltaan parantaa kaksikäyttöisiä avaruuspalveluita kehittävien yritysten kilpailukykyä.

5.5 Muut vaikutukset

Ehdotuksessa kilpailukykyrahasto sidotaan vahvasti kilpailukykykompassiin. Erityisesti kilpailukykykompassissa esitelty kilpailukyvyyn koordinaatioväline sekä kansallisista ja alueellisista suunnitelmista mahdollistettavien yksittäisten maiden budjettisiirtojen kautta tapahtuvat lisärahoituselementit voivat lähteä merkittävällä tavalla ohjaamaan työohjelmia sekä hakujen ja arviointimekanismien käyttöä. Kilpailukyvyyn koordinaatiovälinettä pilotoidaan mm. tekoälyn gigatehtaat -aloitteessa eikä sen yhteyttä tulevaan kilpailukykyrahastoon voida vielä arvioida.

Ehdotuksessa määritellyllä EU:n etuuskohdella voi olla merkittäviä vaikutuksia nousevien teknologioiden ja strategisten teollisuuden alojen maailmanlaajuisen markkinoiden syntymekanismiin myös kauppapoliittisin ulottuvuuksin.

Komission ehdotuksen mukaan 43 % kilpailukykyrahastosta allokoitaisiin ilmasto- ja ympäristötavoitteen toteuttamiseen (pl. puolustus). Määrärahan kohdentamisessa tulee noudattaa DNSH -periaatetta ("do no significant harm", eli ei merkittävää haittaa -periaate), joka voi parantaa rahoituksen vaikuttavuutta ympäristönäkökulmasta.

Merkittävällä puolustusteollisuuden rahoituksen kasvulla pyritään tukemaan vahvaa eurooppalaista puolustusta ja suurempaa Euroopan vastuunkantoa puolustuksesta, mitkä edellyttävät eurooppalaisia ratkaisuja. Valtioneuvoston tavoitteena EU puolustusteollisuusaloitteissa on tukea sellaisten suorituskykyjen kehittämistä, hankkimista ja

tuotantoa, joiden toimeenpanoa ei olisi mahdollista toteuttaa pelkästään kansallisin resurssein. Jäsenvaltioiden yhteistyön kautta ja komission rahoituksen avulla on saavutettavissa skaalaetua tuotannon osalta, kustannustehokkuutta yhteishankinnoissa ja riskien jakoa T&K-hankkeissa. Keskeisenä tavoitteena on lisätä jäsenvaltioiden asevoimien välistä yhteentoimivuutta ja suorituskykyjen vaihtokelpoisuutta. Kilpailukykyrahastolla on valtioneuvoston arvion mukaan myönteisiä vaikutuksia yllä olevien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lisäksi uuden merkittävän kokoisen rahaston hyödyntäminen saumattomasti yhdessä Horisontti Euroopan kanssa voi edellyttää kansallisen kilpailukykyrahoitusjärjestelmän tehokkaampaa hyödyntämistä. Kansallinen yhteyspiste- ja neuvontajärjestelmä tulee luoda ja resursoida riittävällä tavalla.

6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Valtioneuvosto ei katso ehdotuksen olevan ristiriidassa Suomen perustuslain tai Suomea velvoittavien perus- ja ihmisoikeuksien kanssa.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan maakunta vastaa Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanosta siltä osin kuin asia kuuluu sen toimivaltaan. Lainsäädäntövallan jaosta valtakunnan ja maakunnan kesken säädetään Ahvenanmaan itsehallintolaisissa (1144/1991). Maakunnan lainsäädäntövallasta säädetään lain 18 §:ssä ja valtakunnan lainsäädäntövallasta 27 ja 29 §:ssä.

Kilpailukykyrahaston politiikkaikkunoita koskien maakunnalla on lainsäädäntövaltaa ainakin Ahvenmaan itsehallintolain 18 §:n 21 kohdan mukaan teitä ja kanavia, tieliikennettä, raideliikennettä, veneliikennettä sekä paikallisia meriliikenteen väyliä koskien sekä 22 kohdan mukaan elinkeinotoimintaa koskien. Samoin Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 22 kohdan perusteella Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövaltaa energiaa koskien.

Kilpailukykyrahastoehdotuksella ei ole välitöntä vaikutusta Ahvenanmaan asemaan. Toimivallanjakoa valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välillä tarkastellaan tarvittaessa uudelleen neuvotteluiden edetessä.

8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Kilpailukykyrahasto-asetusehdotusta käsitellään Euroopan unionin neuvoston rahoituskehysneuvotteluiden ad hoc -työryhmässä sekä tämän kilpailukykyrahastoa koskevassa alatyöryhmässä. Käsittely on alkanut syyskuussa 2025. Jäsenvaltiot ovat esittäneet käsittelyn alussa lukuisia tarkentavia ja perustavanlaatuisia kysymyksiä, minkä vuoksi eteneminen neuvotteluissa on toistaiseksi hitaanlaista.

Euroopan parlamentti on aloittanut asetusehdotuksen käsittelyn teollisuus-, tutkimus- ja energiavaliokunnan (ITRE). Valiokunta on nimennyt esittelijöiksi saksalaisen Christian Ehlerin (EPP) sekä romanialaisen Dan Nican (S&D).

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Ensikannat kilpailukykyrahasto-asetusehdotukseen annettiin eduskunnalle 19.9.2025 osana E-kirjettä: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028–2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskeh्यkseksi (E 73/2025 vp).

Ehdotusta on käsitelty keskusteluasiana EU-asiain komitean kilpailukykyjaostossa (EU8) 19.9.2025 ja kirjallisessa menettelyssä edellä mainitussa sekä suppeassa kokoonpanossa tutkimus- ja innovaatiojaostossa (EU20), energiajaostossa (EU21) ja puolustusjaostossa (EU11) 3.-6.11.2025.

Ehdotus ja siihen liittyvä luonnos valtioneuvoston kirjelmäksi on käsitelty MFF-johtoryhmässä 24.11.2025. Valtioneuvoston kannat linjattiin EU-ministerivaliokunnassa 12.12.2025.

10 Valtioneuvoston kanta

Suomen kantoja komission ehdotukseen EU:n seuraavaksi rahoituskehyyksi vuosille 2028–2034 on muodostettu selvityksessä E 73/2025 vp, jossa nyt kyseessä olevan ehdotuksen näkökulmasta olennaisia kirjauksia ovat seuraavat:

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksuosuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukykyyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Komission esittämät rahoituskehyysehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukykyyn vahvistamiseen.

Suomi korostaa, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehyyksen joustavuutta tulisi lisätä, jotta kehyskauden aikana kyettäisiin oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittaminen.

Suomi kuitenkin korostaa, että em. toimet tulisi toteuttaa siten, että löydetään riittävä tasapaino yhtäältä joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä.

Suomi tukee kehyyksen rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Suomi korostaa, että yksinkertaistamisen tulee ulottua myös toimeenpanoon hallinnollista taakkaa välttämällä.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä EU-toimissa.

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa kilpailukykyrahoitusta merkittävästi.

Horisontti Eurooppa -puiteohjelman ohella avoimen kilpailun ja hankkeiden korkean laadun tulisi olla lähtökohtana myös kilpailukykyrahaston rahoitukselle.

Suomi tukee komission ehdotuksen lähtökohtaa tukea kilpailukykyyn kannalta keskeisiä hankkeita tarvittaessa perustutkimuksesta aina markkinoille pääsyyn saakka. Suomi kiinnittää huomiota lukuisiin yksityiskohtiin, joita tulee selvittää neuvottelujen kuluessa.

Suomi pitää oikeana lähtökohtana komission ehdotusta kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistämiseksi yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi. Suomi pitää myös tarkoituksenmukaisena, että kilpailukyvyyn vahvistamiseksi voitaisiin tarjota monimuotoista tukea, kuten avustuksia ja lainoja sekä niin kutsuttua sekamuotoista rahoitusta hankkeiden eri vaiheissa.

Suomi korostaa erityisesti rahoitustakausten merkitystä riittävän yksityisen rahoituksen vipuvaikutuksen aikaansaamiseksi.

Suomi tukee komission tavoitetta yksinkertaistaa menettelyjä etenkin pk-yritysten rahoituksen saatavuuden näkökulmasta.

Suomi katsoo, että puolustus- ja kaksikäyttötarkoituksiin kohdennettavan rahoituksen merkitystä tulisi painottaa laajasti kilpailukykyrahoituksessa.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena puolustustutkimuksen ja -kehittämisen sisällyttämistä osaksi tulevaa kilpailukykyrahoituksen kokonaisuutta. Suomi tukee komission ehdotusta avaruuden ja puolustusasioiden kokoamista yhdeksi kokonaisuudeksi.

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa huomattavasti puolustusta tukevan rahoituksen määrää tulevassa rahoituskehityksessä.

Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Suomi tukee puolustusrahoitusratkaisuja, joilla tosiasiallisesti vahvistettaisiin Euroopan puolustusta. Suomen tavoitteena on, että tukea suunnataan nimenomaisesti itäisen etulinjan maille.

Suomi pitää muun muassa tekoälyratkaisuja, suurteho- ja kvanttilaskentaa, siruteknologiaa sekä 6G-teknologiaa keskeisinä murrosteknologioina, joita tulisi tukea tulevassa rahoituksessa. Tähän kytkeytyen EU-rahoituksen kohdentamisessa tulisi huomioida myös EU:n digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen ja kyberturvallisuuteen liittyviä tarpeita.

Liittyen kilpailukykyrahoitukseen Suomi tunnistaa kansallisten, maansisäisten verkkojen kehittämisen merkityksen Euroopan kilpailukyvyille, mutta korostaa rahoituksen markkinaehtoisuutta. EU:n rahoituksella tulisi myös vahvistaa ja edelleen kehittää EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa.

Suomi korostaa ruokaan, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöasioihin liittyvän tutkimuksen merkitystä osana kilpailukyvyyn ja kestäväen bio- ja kiertotalouden edistämistä EU:ssa. Jatkossa maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulisi hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi hyödyntämällä myös kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa.

Ennallistamistoimiin liittyen Suomi korostaa mahdollisuutta hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä ennallistamistoimien rahoitukseen.

Suomi katsoo, että rahoituskehityksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.

Suomi pitää perusteltuna rahoituksen lisäämistä puhtaaseen siirtymään EU:n kilpailukyvyyn ja omavaraisuuden vahvistamiseksi.

Varautumisen osalta Suomi katsoo, että EU-rahoitusta tulisi olla mahdollista kohdentaa jäsenvaltioiden varautumistoimiin nykyistä laajemmin huomioiden kuitenkin jäsenvaltioiden ensisijainen toimivalta asiassa.

Kokonaisuudesta:

Valtioneuvosto tarkastelee komission ehdotuksen yksityiskohtia osana rahoituskehityksen kokonaisuutta ja tarkentaa kantaansa neuvottelujen edetessä. Suomen lopulliset kannat muodostetaan neuvottelujen loppuvaiheessa muodostumassa olevan kokonaisuuden perusteella Suomen kokonaisuus huomioiden.

Komission ehdotusten rahoituksen mitoitukseen otetaan kantaa erikseen osana rahoituskehitysneuvottelujen kokonaisuutta.

Edellä mainittuja valtioneuvoston kantoja täydennetään tällä U-kirjelmällä seuraavasti:

Valtioneuvosto pitää ehdotettua yhden kilpailukykyrahaston mallia perusteltuna ja pitää tärkeänä, että yhdistetyistä ohjelmista säilyisi niiden globaalia kilpailukykyä edistävät elementit myös tulevassa kilpailukykyrahastokokonaisuudessa. Erityisesti kilpailukykyrahaston ja Horisontti Eurooppa -ohjelman tulisi muodostaa mahdollisimman vaikuttava, selkeä ja toimiva kokonaisuus.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan komission ehdottamat neljä politiikkaikkunaa ovat rajauksiltaan ja sisällöltään oikeansuuntaisia. Valtioneuvosto katsoo, että kilpailukykyrahaston kaksikäyttöpainotus on perusteltua koko rahastossa. Valtioneuvosto katsoo, että uudessa ohjelmarakenteessa tulisi säilyttää vakaa ja pitkäjänteinen rahoitus myös kilpailukykyyn, turvallisuuden ja resilienssin näkökulmasta poikkileikkaaville kokonaisuuksille.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan EU:n strategisen kilpailukykyyn ja sitä tukevan unionin rahoituksen tulisi perustua unionin omien vahvuuksien edelleen kehittämiselle ja markkinaehtoisille ratkaisuille.

Valtioneuvosto katsoo, että hankkeiden ja rahoituksen kohteiden valinta tulee ensisijaisesti perustua avoimeen kilpailuun ja laatuun sekä vaikuttavuuteen globaalin kilpailukykyyn ja teollisuuden uudistamisen näkökulmasta.

Valtioneuvosto korostaa, että kilpailukykyrahastossa ja sen toimeenpanossa keskeistä on yksityisen rahoituksen mobilisointi sekä yritysten ja tutkimustoimijoiden yhteistyön hyödyntäminen. Täten vahvistettaisiin strategisia investointeja sekä edistettäisiin globaalisti kilpailukykyisimpien ja innovatiivisimpien yritysten kasvua. Valtioneuvosto painottaa pk-yritysten pääsyn edistämistä toimitusketjuihin ja yritysten tasapuolisten toiminta- ja kilpailumahdollisuuksien varmistamista.

Valtioneuvosto katsoo, että rahaston toimenpiteet ja rahoitusta koskevat säännöt tulisi määritellä asetuksessa riittävän selkeästi ja näkee tarpeen täsmentää erityisesti käytettäviä instrumentteja, rahoituskriteereitä ja -periaatteita sekä budjettijakaumaa neuvottelujen edetessä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että erityisesti EU:n teknologia-alan edelläkävijöille suunnatut instrumentit ovat toimivia ja lisäarvoa tuottavia.

Valtioneuvosto katsoo, että olisi tarkoituksenmukaista vahvistaa jäsenvaltioiden roolia kilpailukykyrahaston toimeenpanossa. Tämän osalta jäsenvaltioille tulisi mahdollistaa riittävät vaikutusmahdollisuudet rahoituksen kohdentamiseen.

Valtioneuvosto katsoo, että IPCEI-hankkeiden tulisi olla pääosin jäsenmaiden rahoittamia. Mahdollisen EU:n lisärahoituksen tulee perustua hankkeiden laatuun, ei esimerkiksi maantieteelliseen tasapainoon.

Valtioneuvosto katsoo, että jatkovalmisteluissa tulisi kiinnittää huomioita komissiolle ehdotetun säädösvallan ja täytäntöönpanovallan siirron tarkoituksenmukaisuuteen, laajuuteen ja oikeasuhtaisuuteen.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti komission ehdottamien nopeutettuihin ja kohdennettuihin poikkeustoimiin rahoitusta kohdennettaessa. Mahdollisia poikkeuksia voitaisiin tarkastella avoimesti hyvin poikkeuksellisissa, esimerkiksi puolustukseen liittyvissä kysymyksissä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että kilpailukykyrahaston strategisten hankkeiden lopullista määrittelyä koskevat vastuut ovat selkeitä.

Valtioneuvosto katsoo, että asetuksen valmistelussa ja EU-varojen käytössä tulisi seurata EU:n varainhoitoasetuksen mukaisia menettelyjä ja periaatteita.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti komission ehdottamaan taannehtivasti myönnettävään rahoitukseen ja korostaa, että poikkeusmenettelyillä myönnettävälle tuelle tulee olla vahvat perusteet ja selkeästi määritellyt myöntämismenettelyt. Taannehtivaa rahoitusta voisi tapauskohtaisesti tarkastella puolustusinvestointien osalta, mutta tämän osalta tarvitaan lisäselvitystä.

Valtioneuvosto pitää valtiontukisääntöjen kunnioittamista ja kansallisia osarahoitusvaatimuksia tärkeinä elementteinä, kun tarkastellaan kansallisen ja EU:n kilpailukykyrahoituksen kokonaisuutta. On tärkeää, etteivät rahoituksen kohdentuminen ja sen kriteerit johtaisi haitallisiin heijastusvaikutuksiin EU:n valtiontukipolitiikassa eikä sisämarkkinoiden toiminnassa. Valtioneuvosto kuitenkin suhtautuu avoimesti siihen, että kilpailukykyrahastoon sisältyvää puolustustutkimusrahoitusta voitaisiin tietyissä poikkeuksellisissa tilanteissa toteuttaa ilman kansallista osarahoitusvaatimusta.

Valtioneuvosto painottaa budjettitakausten ja muiden ei-avustusmuotoisten rahoitusinstrumenttien osuutta kilpailukykyrahastossa.

Valtioneuvosto korostaa, että Euroopan investointipankki (EIP)-ryhmän, muiden sijoittajien, jäsenvaltioiden ja komission rooliin tulisi olla mahdollisimman selkeä. Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena painottaa EIP-ryhmän roolia kilpailukykyrahaston osana olevan InvestEU-välineen toteutuskumppanina.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että tulevan rahoituskehyksen mahdollisia alkaviin ja skaalausvaiheen yrityksiin kohdistuvia rahoitusinstrumentteja, kuten InvestEU-välinettä, tulisi suunnata nykyistä laajemmin vivuttamaan yksityisiä pääomasijoituksia. Valtioneuvosto katsoo, että näin vahvistettaisiin yritysten riskirahoituksen saatavuutta innovaatioiden kehittämiseksi ja edelleen kasvun mahdollistamiseksi.

Valtioneuvosto katsoo, että EU:n kriittisen infrastruktuurin ja erityisesti merenalaisen infrastruktuurin suojelu ja korjaaminen sekä niihin käytettävät teknologiat ovat tärkeitä EU:n

energiaturvallisuuden ja resilienssin vahvistamisessa ja niiden kehittämisessä tulisi hyödyntää EU-tason toimia.

Valtioneuvosto tunnistaa, että osaaminen on keskeinen tekijä niin työelämän kuin yhteiskunnan uudistumiskyvyille, ja vaatii vahvaa poikkihallinnollista yhteistyötä ja panostusta. Valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin varauksellisesti sellaisiin uusiin rakenteisiin, jotka lisäävät hallinnollista taakkaa.

Politiikkaikkuna 1) Puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen

Valtioneuvosto korostaa panostuksia puhdasta siirtymää edistäviin toimiin osana Euroopan strategisen kilpailukykyyn vahvistamista. Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen, että puhtaan siirtymän edistäminen avaa kestäviä tuotteita ja ratkaisuja tarjoaville yrityksille merkittäviä kasvumahdollisuuksia ja vahvistaa eurooppalaisen elinkeinoelämän ja teollisuuden kilpailukykyä ja vähentää tuontiriippuvuutta.

Valtioneuvosto painottaa kilpailukykyrahastossa markkinaehtoista ja teknologianeutraalia lähestymistapaa, jossa markkinalle annetaan mahdollisuus hakea ilmasto- ja luontohaittojen vähentämiseen tehokkaita ratkaisuja.

Valtioneuvosto korostaa, että hiilineutraalin teollisuuden toteutumisen vaatima uudistuminen ja tulevaisuuden kilpailukyky edellyttävät investointeja uuteen teknologiaan, teknologian kehittämiseen ja valmistukseen sekä monipuolisiin, sektorirajat ylittäviin liiketoiminta- ja innovaatioekosysteemeihin. Ratkaisuja tulisi hakea tavoilla, jotka uudistavat teollisuutta ja vähiten vääristävät sisämarkkinoiden toimintaa ja kilpailua.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti komission esittämään lähestymistapaan, jolla määriteltäisiin soveltamisalaksi tietyt teknologiat ja strategiset hankkeet, sillä valittu tapa ei huomioisi teknologista kehitystä. Valtioneuvosto korostaa, että kaikkia puhtaan energiatuotannon mahdollistavia teknologioita tarvitaan siirtymässä kohti ilmastoneutraaliutta.

Valtioneuvosto korostaa tarvetta kasvattaa riskirahoitusta erityisesti puhtaan siirtymän hankkeiden ensimmäisen kaupallisen vaiheen investointeihin ja skaalausinvestointeihin. Riskirahoituksen kohdentamisessa tulisi painottaa investointeja, joiden toteutuminen edistäisi uuden tiedon ja osaamisen tai arvoketjujen syntymistä ja jotka eivät olisi vielä kaupallisesti kannattavia.

Valtioneuvosto katsoo, että EU:n strategisen kilpailukykyyn ja päästövähennysten kannalta on tärkeää ohjata jatkossakin EU-rahoitusta liikenteen vähähiilistämiseen ja käyttövoimamurroksen edistämiseen.

Politiikkaikkuna 2) Terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous

Valtioneuvosto katsoo, että EU:n rahoituksella tulisi vahvistaa ja edelleen kehittää EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa. Valtioneuvosto korostaa erityisesti korkean jalostusasteen kierto- ja biotalouden ratkaisuja sekä ratkaisuja, jotka vähentävät riippuvuutta tuotavista fossiilisista polttoaineista sekä tehostavat luonnonvarojen käyttöä.

Valtioneuvosto pitää kannatettavana, että kilpailukykyrahastossa tunnistetaan ruokaturvan varmistaminen, ja rahoituksen kautta voitaisiin osaltaan vahvistaa maatalous-, kalastus- ja metsäalan sekä maaseutu- ja rannikkoalueiden kilpailukykyä ja kestävyyttä. Valtioneuvosto

korostaa metsäpohjaisen biotalouden ja ruokasektorin innovaatioiden ja tuotteistamisen mahdollisuuksia.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että nykyisen LIFE-ohjelman mukaisia toimia voitaisiin rahoittaa myös osana kilpailukykyrahastoa. Valtioneuvosto katsoo, että puhtaaseen siirtymään liittyviä strategioita edistettäisiin tehokkaasti kilpailuun perustuvilla kehittämishankkeilla.

Valtioneuvosto korostaa terveysteknologioiden merkitystä uusille innovaatioille ja kasvulle sekä lääketeollisuuden kilpailukyvyn vahvistamista. Tämän osalta keskeistä on digitalisaation, uusien teknologioiden ja datan täysimääräinen hyödyntäminen.

Valtioneuvosto tunnistaa, että osana Euroopan kilpailukyvyn ja kokonaisturvallisuuden vahvistamista kansanterveyden edistäminen on yksi keskeinen tekijä vastattaessa geopoliittisen toimintaympäristön muuttuviin haasteisiin.

Politiikkaikkuna 3) Digitaalinen johtajuus

Valtioneuvosto painottaa, että politiikkaikkunan toimien tulisi edistää digitaaliteknologioiden ja datatalouden kautta tapahtuvaa elinkeinorakenteen ja talouden uudistamista unionin globaalin kilpailukyvyn ja kasvun edistämiseksi. Valtioneuvosto katsoo, että kilpailukyvyn vahvistamiseksi tarvitaan toimia eri toimialojen uudistumiseen. Valtioneuvosto tunnistaa, että datatalouden edistäminen on keskeistä tuottavuusvaikutuksien kasvattamiseksi.

Valtioneuvosto korostaa, että EU:n digitaalinen johtajuus, teollisuuden uudistuminen ja teknologisen omavaraisuuden vahvistaminen edellyttävät investointeja erityisesti murrosteknologioihin, kuten tekoälyratkaisut, suurteho- ja kvanttilaskenta, siruteknologia, 6G sekä terveys- ja hyvinvointitekniikat.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota kvanttitekniikan ja suurteholaskennan suureen merkitykseen EU:n strategisen kilpailukyvyn kannalta ja Suomen kyvykkyyksiin näissä teknologioissa.

Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen, että Euroopan digitaalinen omavaraisuus vaatisi panostuksia kriittiseen digitaaliseen infrastruktuuriin, ohjelmistoihin ja palveluihin sekä näiden toimintavarmuutta ylläpitäviin ja kehittäviin ratkaisuihin.

Valtioneuvosto katsoo, että olisi tärkeää kehittää eurooppalaisia digitaalisia arvoketjuja. EU:n olisi investoitava ratkaisuihin, jotka vahvistavat Euroopan dataomavaraisuutta ja edistävät eurooppalaisella datalla tuotetun arvon jäämistä eurooppalaisten hyödyksi.

Eurooppalaisella rahoituksella tulisi kehittää unionin kilpailukykyä ja huoltovarmuutta edistäviä omia kyvykkyyksiä, kuten eurooppalaisia kyberturvallisuusteollisuuden ratkaisuja etenkin kriittisillä toimialoilla. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti korkean riskin laitetuottajien rajaamiseen hakukelpoisuuden ulkopuolelle.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että kilpailukykyrahasto ja Globaali Eurooppa -väline täydentäisivät toisiaan tarkoituksenmukaisesti vahvistaen EU:n digitaalista suvereniteettiä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että digitalisaatio- ja teknologiakysymyksiä käsiteltäisiin läpileikkaavasti ja pitää tärkeänä turvallisten ja luotettavien digitaalisen yhteyksien edistämistä EU:n lisäksi myös kolmansissa maissa.

Politiikkaikkuna 4) Resilienssi ja turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruustoiminta

Valtioneuvosto pitää esitetyn kilpailukykyrahaston keskeisenä tavoitteena Euroopan puolustuksen vahvistamista teollisuuspoliittisten tavoitteiden ohella.

Valtioneuvosto tukee komission esitystä hyödyntää EDIP-ohjelman rakennetta kehitettäessä puolustustoimia kilpailukykyrahaston osana.

Valtioneuvosto pitää keskeisenä jäsenvaltioiden tukemista EU-välineillä puolustusteollisen pohjan vahvistamisessa sekä sotilaallisen huoltovarmuuden ja liikkuvuuden kehittämisessä. Lisäksi riittävän rahoituksen kohdentaminen rajat ylittäviin tutkimus- ja kehittämistoimiin on tärkeää. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen rahoittaa suorituskykyjen koko elinkaarta.

Valtioneuvosto korostaa, että EU-rahoituksella tulisi kehittää EU-jäsenvaltioiden asevoimien yhteistoimintakykyä, puolustusteollisuuden valmiuksia ja puolustuksen resilienssin kehittämistä.

Valtioneuvosto pitää keskeisenä unionin itäreunan turvallisuuteen vaikuttavien toimien vahvistamista. Neuvotteluiden tässä vaiheessa EDPCI-hankkeiden (European Defence Projects of Common Interest) valmistelussa valtioneuvosto painottaa unionin itäisen reunan puolustamiseen kuten maataistelukykyyn ja avaruuteen liittyvien suorituskykyjen kehittämistä.

Valtioneuvosto tukee EUDIS-ohjelman (EU Defence Innovation Scheme) perustamista osana resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus -politiikkaikkunaa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä edistää toimia, jotka vauhdittaisivat puolustusalan innovaatiokykyä ja mahdollistaisivat innovaatioiden käyttöönnoton.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että puolustusteollisuuden erityispiirteet ml. hanke- ja tietoturvallisuus otettaisiin riittävällä tavalla huomioon asetuksessa.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti komission minimivaatimukseen kolmen jäsenvaltion osallistumisesta hankeconsortioihin.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti esitettyyn puolustusteolliseen neuvonantajaan johtokuntaan ja erityisesti sen toimivaltaan ja suhdetta puolustusteolliseen ohjelmakomiteaan. Valtioneuvosto katsoo, että mikäli johtokunta asetettaisiin, sen tulisi huomioida olemassa olevat jäsenvaltioiden suorituskykyjen kehittämisen välineet ja vältettävä päällekkäisyyksiä jo olemassa olevien rakenteiden kanssa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että yhteisiin uhkiin vastaamiseksi jatketaan EU:n puolustusmateriaaliyhteistyön syventämistä samanmielisten kumppaneiden kanssa hyödyntäen mm. turvallisuus- ja puolustusyhteistyökumppanuuksia.

Valtioneuvosto tukee ehdotusta, jonka mukaan puolustusalan kehittämishankkeita rahoittaville jäsenvaltioille tulisi lähtökohtaisesti myöntää pääsyoikeus hankkeiden tulosaineistoon.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti ehdotukseen lähtökohtaisesti rajoittaa EU-rahoitettujen hankkeiden tulosten siirtoa EU:n ulkopuolelle viennin ollessa puolustus- ja avarusteollisuuden kasvun näkökulmasta keskeistä.

Valtioneuvosto korostaa, että EU:n avaruusjärjestelmien tulee jatkossakin olla kaksikäyttöisiä siviilijärjestelmiä, jotka huomioisivat puolustustoimijoiden tarpeita. Valtioneuvosto kannattaa

avaruuteen liittyvien kykyjen kokoamista yhteen resilienssin, turvallisuuden ja puolustuksen kehittämisen kanssa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että kilpailukykyrahaston toimilla kannustettaisiin avaruusteollisuutta ja -toimijoita innovatiivisuuteen, mikä vahvistaisi toimialan kilpailullisuutta ja tukisi yritysten toimintaedellytyksiä.

Valtioneuvosto pitää ehdotettuja uusia avaruustoiminnan elementtejä tarpeellisina. Lisäksi valtioneuvosto korostaa EU:n avaruusohjelman puitteissa rakennettujen keskeisimpien kyvykkyyksien jatkuvuutta sekä yhteisen avaruustilannekuvan kehittämistä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että politiikkaikkunan tavoitteiden toteuttamiseksi kilpailukykyrahastosta voitaisiin myöntää rahoitusta myös yhteiskunnan kriisivarautumisen ja huoltovarmuuden turvaamiseen kannalta merkittäviin hankkeisiin.